

IV. TÜRKİYE'NİN EKONOMİK VE SOSYAL OLARAK DÜNYADAKİ YERİ

IV. I. Türkiye Ekonomide Dünyanın Neresinde?

Bu soruya daha önceki bölümlerde tek tek ekonomik alanların incelenmesi içinde yer alanlarla ilgili kimi cevaplar verildi. Burada bir toparlama yapmak istiyoruz.

Üst Orta Gelirli Ülke:

Dünya ekonomisi bir bütün olarak ele alınıp incelendiğinde karşılaştırmalar yapabilmek için ülkeler/devletler gruplandırılıyor. Bu gruplandırma değişik kurumlar tarafından değişik kıstaslar üzerinden yapılırsa ve kimi değişik sonuçlar savunulsa da, bugün egemen olan, BM'nin de temel aldığı tanım Dünya Bankası'nın kişi başına düşen Brüt Sosyal Ürün (GSMH) kıstası temelinde yaptığı tanımdır. Bu kıstas temelinde Dünya Bankası üyesi olan 185 ülkenin de içinde bulunduğu, 30.000'in üstünde nüfusa sahip toplam 209 ekonomiyi alçak gelirli; orta gelirli (bu kategori alt orta gelirli ve üst orta gelirli biçiminde iki alt kategoriye ayrılmaktadır) ve yüksek gelirli ekonomiler olarak kategorize etmektedir. (Dünyada Yeri Ek 1, Dünya Bankası Ekonomiler Listesi (Temmuz 2008), sf. 421)

2006 yılı için Dünya Bankası verilerine göre dünyada ülkeler şöyle gruplandırılıyordu:

Kişi başına brüt yıllık geliri (GSMillîHasıla (GNP)- yerine 1993'den itibaren GSGelir kavramını kullanmaya başladı) 935 ABD Doları ve daha düşük olan ülkeler düşük gelirli ülkeler olarak adlandırılıyordu.

Kişi başına brüt yıllık geliri 936 ile 3.705 ABD Doları arasında olan ülkeler alt orta gelirli ülkeler olarak adlandırılıyordu.

Kişi başına brüt yıllık geliri 3.706 ile 11.455 \$ olan ülkeler üst orta gelirli ülkeler olarak adlandırılıyordu.

Kişi başına brüt yıllık geliri 11.456 \$ ve daha yüksek olan ülkeler ise yüksek gelirli ülkeler olarak adlandırılıyordu.

Devlet/ülke grupları	GSMH toplamı milyar Dolar	Nüfus toplamı milyon	Kişi Başına ortalama GSGelir Dolar
Düşük gelirli ülkeler	1.363,9	2.353	580
Orta gelirli ülkeler			
Tümü	8.113,1	3.073	2.640
Bunlar içinde			
Alt orta gelirli	4.746,5	2.475	1.918
Üst orta gelirli	3.367,9	599	5.625
Yüksek gelirli ülkeler	35.528,8	1.011	35.131
Dünya geneli	44.983,3	6.438	6.987 (*1)

Bu kategorilerle çalışıldığında Türkiye yine Dünya Bankası verilerine göre 2006 yılında kişi başına ortalama 5.913 ABD Dolar gelire “üst orta gelirli” ülkeler içinde yer alıyordu. Türkiye ortalaması 2006’da da “üst orta gelirli” ülkeler ortalamasının biraz üstünde idi. (Bkz.: Dünya Bankası, Countries/Turkey/Turkey At A Glance) Aynı dönem için TÜİK Türkiye’de kişi başına ortalama GSG’i 5.477 ABD Doları olarak (GSYH bazında ise 5.482 ABD Doları olarak), Dünya Bankası rakamından biraz daha düşük olarak veriyordu. (Dünyada Yeri Ek 2, TÜİK Haber Bülteni, GSYH IV. Dönem 2006, Sayı 52, 2 Nisan 2007, sf. 430)

AB’ye uyum sürecinde, ulusal hesaplar ESA 95 (Avrupa Hesaplar Sistemi 95) temelinde güncellendi. 2007 III. Döneminde bu güncellemenin sonuçları açıklandı.

Bu temelde yapılan hesaplarda “üretim yöntemi ile hasaplanan 1998 bazlı GSYH serisi, 1987 bazlı GSYH serisine göre 2006 yılı için cari fiyatlarla % 31,6 artış göstermiştir.” (Bkz.: TÜİK Haber Bülteni, Sayı 37, 8 Mart 2008) Bu hesap temelinde 2006 yılı için kişi başına ortalama gelir 1.732 Dolar fazlalaşmış, Türkiye insanı bu hesap değişikliği ile kağıt üzerinde bir gecede 1.732 Dolar “zenginleşmiş” görünmüş, 2006 yılı için kişi başına ortalama gelir 7.214 Dolar olmuştur. Bu güncelleme olayından bu yana hesaplar ESA 95’e uygun olarak yapılıyor. Bu temelde yapılan hesaplarda 2007 yılının kişi başına düşen ortalama GSYH değeri -ki bu Dünya Bankası’nın GSG hesaplaması ile yüzde yüz örtüşmese bile- orada söz konusu olan GSYH değil GSMH’dir -hemen hemen aynı değerdedir- 9.333 Dolar olarak belirlenmiştir. (Dünyada Yeri Ek 3, TÜİK Haber Bülteni, GSYH IV. Dönem 2007, Sayı 57, 31 Mart 2008, sf. 433)

Bu durumda Türkiye 2007 yılının kişi başına 9.333 Dolarlık GSMH payıyla, orta gelirli ülkelerin üst kategorisinin ortalama gelirinden 3.708 Dolar ortalama gelir fazlası ile, üst orta gelirli ülkeler içinde “Yüksek Gelirli Ülkeler”e oldukça yakın bir pozisyonda bulunuyordu. Kişi başına düşen ortalama GSG’si, dünya ortalamasının 2.346 Dolar üzerindeydi.

Bu 1990’lı yılların başına kadar “orta gelirli ülkeler” içinde alt kategoriye dahil olan, alt orta gelirli ülke konumunda olan Türkiye’nin, 2010’lu yıllarda “yüksek gelirli ülkeler” kategorisine geçme yönünde ilerlediği anlamına gelmektedir. Hesaplar “Satın Alma Gücü Paritesi” (*2) bazında yapıldığında Türkiye’nin durumu bundan da iyidir. (1990’a Kadar Olan Durum Konusunda Bkz.: Uğur Özkan, İnsanlığın Önündeki İki Seçenek, Ya Barbarlık Ya Sosyalizm, Altın Kitaplar Yayınevi, s. 70 vd.)

Gelişmekte Olan Ülke/Sanayi Ülkesi

Bunun dışında oldukça sık kullanılan “gelişmiş (kalkınmış) ülkeler”, “gelişmekte (kalkınmakta) olan ülkeler” vb. kavramlar da vardır. Örneğin aynı Dünya Bankası gibi, BM'nin bir alt örgütü konumunda olan Uluslararası Para Fonu (IMF), ülkeleri “advanced economies” (gelişmiş ekonomiler veya ileri sanayi ülkeleri) ve “other emerging market and developing countries”(diğer eşik pazarlar ve gelişmekte (kalkınmakta) olan ülkeler) biçiminde ikiye ayırmakta, daha sonra bölgeler bazında alt kategoriler belirlemektedir. (Bkz.: IMF, World Economic Outlook, October 2007) (*3) Bütün bu kavramlar aslında gelişme sorununun kapitalist/emperyalist sistemle bağını ortaya koymayan, daha doğrusu bu gerçeği gözlerden gizleyen kavramlardır. Fakat uluslararası tüm karşılaştırmalarda, istatistiklerde kullanılan kavramlar bunlar olduğu için, bu kavramlar ve bunlar temelindeki verileri kullanmak durumundayım.

2008'de IMF istatistiklerinde “ülke grupları enformasyonu”nda toplam 173 ülke ele alınmaktadır. İleri sanayi ülkeleri veya gelişmiş ekonomiler (advanced economies) olarak 31 ülke sayılmaktadır. Bunlar önce Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Meksika, Polonya, Slovak Cumhuriyeti ve Türkiye **dışındaki** OECD (Uluslararası İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) üyesi (*4) ülkelerdir. Bunlara ek olarak Kıbrıs, Hong Kong (ÇHC), İsrail, Malta, Singapur, Slovenya, Tayvan bu kategori içinde ele alınmaktadır. Bu grup ülke içinde “Gelişmiş Büyük Ekonomiler” G7 başlığı altında ayrı bir alt kategoride ele alınmaktadır. G7'ye ABD, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Japonya ve Kanada dahildir. Bilindiği gibi bu G7'ler her yıl kendi aralarında “Dünya Ekonomi Zirvesi” denen toplantılar düzenlemektedir. 2000'li yıllarda G7 toplantıları, Rusya resmen bu grup içinde olmamasına rağmen, hep Rusya'nın da katılımı ile G8 toplantıları olarak yapılmaktadır. Yine bu gelişmiş ekonomiler içinde yer alan Hong Kong, Kore, Singapur ve Tayvan “Yeni sanayileşmiş asya ekonomileri” başlıklı ayrı bir alt kategoride ele alınmaktadır. İleri sanayi ülkeleri veya gelişmiş ekonomiler kategorisi içinde ele alınan 31 ülke dışında kalanlar, yani toplam 142 devlet ise “Emerging and developing economies” (“gelişmekte ve kalkınmakta olan ekonomiler”) kategorisi içinde ele alınıyordu. Türkiye OECD üyesi olmasına rağmen, kendisi gibi OECD üyesi olan Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Meksika, Polonya, Slovak Cumhuriyeti ile birlikte “Gelişmekte/ kalkınmakta olan ekonomiler” kategorisi içinde bulunuyordu. Bu kategori içinde bulunan ülkeler bir dizi alt kategoriye ayrılıyor, Türkiye bu alt kategorilerden “Merkezi ve Doğu Avrupa” kategorisi içinde yer alıyordu. 14 ülkeden oluşan bu kategorideki Türkiye dışındaki ülkeler şunlardı: Arnavutluk, Bulgaristan, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Makedonya, Sırbistan, Polonya, Romanya, Slovak Cumhuriyeti.

Gelişmekte olan ülkeler kategorisi içinde 2005'e kadar ayrı bir kategori olarak ele alınan “Doğu Avrupa'nın Dönüşüm Ülkeleri” (Bkz.: Transformationslaender, FWA 2005, s. 590) -bu kategori içinde Rusya ve eski sosyal emperyalist kampın henüz AB ve/veya OECD üyesi olmamış ülkeleri yer alıyordu- 2006'dan itibaren artık kullanılmamaya başlandı. Bunun yerine hepsi “gelişmekte/kalkınmakta olan ekonomiler” üst kategorisi içindeki bu ülkelerin bir bölümü “Bağımsız Devletler Topluluğu ve Moğolistan” alt kategorisi içinde ele alınmaya başlandı. Bu kategorideki 13 ülke şunlardır: Ermenistan, Azerbaycan, Beyaz Rusya, Gürcistan, Kazakistan, Kırgız Cumhuriyeti, Moldova, Moğolistan, Rusya, Tacikistan, Türkmenistan, Ukrayna, Özbekistan (Bkz.: IMF, data, country groups).